

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглядаються деякі особливості організації самостійної проектної діяльності майбутніх фахівців соціономічної сфери в умовах інноваційної вищої школи

Ключові слова: майбутній фахівець соціономічної сфери, проект, самостійна проектна діяльність.

На сучасному етапі динамічних змін у різних галузях соціального життя, посилюється роль проективної освіти майбутніх фахівців соціономічної сфери в умовах інноваційних навчальних закладів.

У психолого-педагогічних дослідженнях останніх років (А. І. Єрьомкін, Н. В. Кічук) підкреслюється, що науково-дослідницька робота забезпечує «органічний зв'язок теоретичних основ вузівського навчання (тобто статусу студента як такого, кого навчають) і практичної діяльності, організованої на науковому підході до розв'язання поточних справ (тобто активної позиції студента в плані компетентного втручання в різні сфери майбутньої професійної праці)» [3, с. 71].

У наукових працях учених (І. Богданової, С. Вітвицької, В. Нагаєва) виразно простежується тенденція до виокремлення кількох орієнтирів оптимізації науково-дослідної роботи студентів, а саме: розвиток у майбутніх педагогів і науковців «нахилів до пошукової, дослідницької діяльності, до творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, формування вмінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних питань навчання і виховання» [2, с. 256]; «мобілізація інтелектуальних сил студентів для розуміння і творення нових матеріальних і духовних цінностей, що мають індивідуальне і суспільне значення» [4, с. 206]; «стимулювання потреби до постійного самовдосконалення майбутніх фахівців» [1, с. 244].

Ідея про необхідність введення проективної стратегії в контекст організації самостійної діяльності студентів найбільш розгорнуто представлена у працях І. Богданової, Г. Ільїна, Ю. Татура та ін. Саме в авторській концепції проективної освіти Г. Ільїна акцентується увага на тому, що поетапний процес оволодіння майбутніми фахівцями необхідним обсягом навчального матеріалу включає: самостійне вивчення студентами різних педагогічних поглядів, аналітичний огляд задумів проектів, презентацію творчого відкриття студентів у створених ними проектах. При цьому, наукові знання набувають не абсолютний, а умовний характер, що за висловом Г. Ільїна «провокує» майбутнього фахівця на вироблення нестереотипних ідей і способів пошуку істини в умовах розвитку науки і соціуму. Як пояснює автор, проективна освіта – «це освіта персоналізована, елітарна, розрахована на творчо орієнтованих людей» [5, с. 56].

В той самий час слід підкреслити, що результативність процесу самоздійснення майбутніх фахівців соціономічної сфери в проектно-впроваджувальній діяльності залежить від створення у вищій школі відповідних умов для їх методичного супроводу; структурування видів і форм самостійної роботи майбутніх проектантів відповідно до їх освітньо-кваліфікаційних рівнів; наявності можливості для самостійного вибору студентами видів проективної діяльності з урахуванням їх суб'єктного досвіду та зацікавленості у співпраці з відповідними проектними командами під час організації практики й курсових, дипломних і магістерських досліджень.

У зв'язку із зазначеним, мета статті полягає в систематизації основних напрямів науково-методичного супроводу проективної діяльності студентів в умовах спеціально створеного для них методичного сервісу; презентації авторського комплексу самостійних завдань, що стимулюють проектну діяльність майбутніх фахівців у закладах різного типу для дітей і молоді.

Сучасні уявлення вітчизняних і зарубіжних учених (Г. Аванесова, Т. Сергєєва, С. Шувалова) про вдосконалення системи методичного супроводу навчальної та самостійної творчої діяльності фахівців соціально-педагогічної сфери пов'язані з організацією «методичного сервісу». Сервісна концепція в галузі організаційно-методичної діяльності спрямована на підвищення пізнавальної самостійності та стимулювання конструктивної активності студентів-проектантів і фахівців соціономічної сфери, забезпечення для них додаткової професійної освіти.

Методичний сервіс ми визначаємо як організаційне нововведення в умовах інноваційної вищої школи, що об'єднує на добровільних засадах досвідчених викладачів, фахівців соціально-педагогічної сфери, керівників проектів для комплексного надання адресних, диференційованих, технологічно вивірених методичних послуг, що забезпечують ефективну взаємодію суб'єктів проективної діяльності (викладачів, майбутніх соціальних педагогів, учителів, керівників і педагогічного персоналу освітніх установ), задовольняють актуальні та виявляють потенційні освітні потреби в досягненні творчих результатів у галузі соціально-педагогічного проектування. Для успішного обслуговування освітніх запитів педагогів у галузі соціально-педагогічного проектування методичний сервіс має бути забезпечений необхідними ресурсами.

Методична послуга – це діяльність досвідчених фахівців (науковців, методистів, викладачів та ін.) із задоволення інформаційно-освітніх потреб у професійному рості або компенсація дефіциту компетентності суб'єктів соціально-педагогічного проектування; результат безпосередньої взаємодії студентів-проектантів та інших суб'єктів проектування із фахівцем (викладачем) і/ або кафедрою із задоволення потреби в оволодінні професійно значущими знаннями, вміннями і навичками в галузі соціально-педагогічного проектування.

З метою активного залучення студентів до проектно-впроваджувальної діяльності, втілення інноваційної практики професійної підготовки фахівців соціономічної сфери з 2005 року на кафедрі соціальної педагогіки, психології і педагогічних інновацій ПНПУ імені К. Д. Ушинського ми організували роботу методичного сервісу. Забезпечення наукового супроводу проектної діяльності студентів у форматі методичного сервісу відбувається за певними напрямками:

– очна й дистанційна науково-дослідна робота з розробки проектних пропозицій, організаційних заходів з метою їх наступного втілення в дитячих навчально-виховних закладах, службах, благодійних організаціях і фондах;

– консолідація і координація діяльності студентських проектних груп, молодіжних проектних команд різних факультетів;

– науковий супровід майбутніх соціономістів на етапі підготовки проектної документації й презентаційних матеріалів для участі у внутрішньовузівських, регіональних і Всеукраїнських конкурсах соціально-педагогічних проектів, предметних олімпіадах; доповідей і публікацій для участі у студентських науково-практичних конференціях;

– запрошення викладачів кафедри, досвідчених керівників освітніх установ і соціальних служб, шкільних соціальних педагогів, представників студентського самоврядування, студентів магістратури до роботи в експертних комісіях для оцінювання проектних пропозицій майбутніх фахівців соціономічної сфери та результатів їх проектної діяльності; документований супровід роботи експертів; підготовка інструкцій, спеціальних бланків для оцінювання студентських проектів.

Авторський методичний сервіс для майбутніх і тих, хто вже працює, соціономістів-проектантів включає: комплект спеціально-розроблених програм елективних курсів; кластер проектів майбутніх фахівців соціономічної сфери; соціально-педагогічний проект-тезаурус.

До основних організаційних форм співпраці зі студентами в умовах методичного сервісу належать: позааудиторна діяльність майбутніх фахівців соціономічної сфери у творчих проект-лабораторіях за спеціально розробленим комплектом самостійних й індивідуально-дослідних завдань, що презентовані в компенсаторних програмах елективних курсів «Першооснови соціально-педагогічного проектування» й «Основи формування проектної команди фахівців соціономічної сфери» (для студентів-бакалаврів зі спеціальності «Соціальна педагогіка» та зі спеціальності «Початкова освіта»), «Методика організації волонтерського руху» (для студентів-спеціалістів зі спеціальності «Соціальна педагогіка»), «Управління соціально-педагогічними проектами» (для студентів магістратури зі спеціальності «Управління навчальним закладом» (напрямок підготовки: 8.000009 специфічні категорії), зі спеціальності «Соціальна педагогіка» та зі спеціальності «Початкове навчання»); індивідуальна і групова консультація (інструктаж) як в очному, так і в онлайн-режимі для учасників проектних команд, студентів-авторів дослідницьких (курсівих, дипломних, магістерських) проектів; спільна підготовка комплектів друкованих і мультимедійних методичних джерел для самостійного їх вивчення і втілення потенційними і вже працюючими проектантами.

Зокрема, презентуємо перелік завдань для самостійної роботи з додатковими джерелами, що були передбачені для студентів-бакалаврів, вивчаючих елективний курс «Першооснови соціально-педагогічного проектування»:

1. Користуючись додатковими джерелами, зафіксуйте назви соціально-педагогічних проектів, що були втілені в Україні або в зарубіжних країнах для поліпшення життя громадян з обмеженими можливостями здоров'я. Визначте суб'єкти й об'єкти в зазначених соціальних проектах.

2. Доберіть приклади квазіпроектів, що вже були реалізовані фахівцями соціально-педагогічної сфери та спробуйте їх творчо переконструювати в ранг «справжніх».

3. За допомогою додаткових джерел зафіксуйте приклади типових й унікальних проектів.

4. Ознайомтеся з описом паспорту соціально-педагогічного проекту або цільової програми. Конкретизуйте, чи дотримувалися автори проекту всіх правил щодо його складання? Що Ви б порадили доопрацювати в паспорті проекту?

5. Користуючись додатковими джерелами, знайдіть текстовий опис соціально-педагогічного проекту, який більш-менш відповідає тій структурі, що була запропонована сучасними дослідниками І. Колесніковою, М. Горчаковою-Сибірською.

6. Скористуйтеся методом фокальних об'єктів для створення соціально-педагогічного проекту «Ігротека для малят».

7. Розробіть положення про конкурс соціально-педагогічних проектів.

8. Які типи правовиховних проектів сьогодні активно впроваджуються в умовах освітніх закладів?

9. Продемонструйте на прикладах, як саме можна використати етнопедагогічну спадщину в проектуванні корекційно-реабілітаційної роботи з важкими учнями.

10. Користуючись періодикою, випишіть проблемну ситуацію, що засвідчує про сімейне неблагополуччя. Тезово опишіть проект/програму соціально-педагогічної роботи із такою сім'єю (згідно з алгоритмом етапів проектування).

11. Користуючись алгоритмом проектування міжособистісного (подієвого) простору, розробіть проект віртуальної подорожі молодших школярів до країни Добра.

12. Які Вам відомі проектні рішення у сфері розвитку соціально-педагогічної інфраструктури?

13. Доведіть на прикладах, що участь дітей і молоді в телекомунікаційних соціально-педагогічних проєктах сприяє їхній успішній соціалізації.

14. Зафіксуйте 1-2 назви відомих Вам благодійних акцій, які щорічно проводяться в школах, у місті, в країні тощо. Запропонуйте кілька проектних ідей, що дозволять дещо змінити формат згаданих Вами акцій.

15. Користуючись додатковими інформаційними джерелами, зафіксуйте в таблиці цікаві відомості про чинні в Україні та зарубіжних країнах школи волонтерів, програми тематичних курсів/семінарів для волонтерів, табори підготовки волонтерів.

Упродовж усього періоду експериментальної роботи з майбутніми фахівцями, ми також намагалися забезпечити процес послідовного й цілеспрямованого включення студентів-практикантів у роботу молодіжних співтовариств, педагогічних команд для реалізації проектних ініціатив в дитячих установах на локальному рівні. При цьому ми спиралися на науковий доробок Н. Кічук і Р. Хмелюк. Учені обґрунтували наукове положення про те, що педагогічна практика як форма навчання у вищій школі, ґрунтується на професійних знаннях, спирається на відповідну теоретичну базу, забезпечуючи при цьому практичне пізнання відповідних закономірностей і принципів професійної діяльності, оволодіння засобами її організації.

Студентам імпонують й такі самостійні завдання, що сприяють активізації проектної діяльності, як: підготовка до конкурсів-презентацій групових проєктів; захист творчих звітів про впровадження соціально-педагогічного проєкту (йдеється про друкований звіт з відповідними інформаційними ресурсами й мультимедійну презентацію в форматі Microsoft Power Point з фото і відеоматеріалами).

Таким чином, під час організації самостійної проектної діяльності майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери необхідно активно застосовувати спеціально розроблені комплекти самостійних завдань для студентів й забезпечувати при цьому відповідний методичний супровід. На наступному етапі дослідження слід систематизувати комплекти самостійних завдань для студентів магістратури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І. М. Характеристика станів особистісної змобілізованості майбутнього вчителя / І. М. Богданова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету (Збірник наукових праць). – 2009. – №11-12. – С. 240-246.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання [для студентів магістратури] / Вітвицька С. С. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.

3. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Кічук Н. В. – К.: Либідь, 1991. – 96 с.

4. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: [навч. посібник] / Нагаєв В. М. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

5. Татур Ю. Г. Высшее образование: методология и опыт проектирования: учебно-методическое пособие / Татур Ю. Г. – М.: Университетская книга; Логос, 2006. – 256 с.

Подано до редакції 26.10.12
